

Trei decenii de înflorire a culturii muzicale în R. P. Bulgaria

de Ivan VEZNEV

O dată cu cîntecele cu care coborau partizanii din munți, o dată cu lozinca „Moarte fascismului — libertate poporului“, o dată cu bucuria generală a eliberării patriei la „9 septembrie 1944“, încă din primele zile ale noului stat al muncitorilor și țăranilor se naștea și noua cultură muzicală socialistă.

În cei 30 de ani, creația compozitorilor Pancio Vladigherov, Petco Stainov, Liubomir Pipcov, Filip Cutev, Marin Goleminov, Veselin Stoianov și alții a căpătat un sens deplin, a dobîndit importanță pentru dezvoltarea pe mai departe a muzicii. Creațiile apărute încă în anii grei ai asupririi poporului și ai rezistenței active, au fost creații cu tematică de luptă revoluționară ca balada pentru voce și pian *Călăreții* de L. Pipcov (1928) și mai tirziu balada corală pe același text de P. Stainov (1933), poema lui Pipcov pentru cor și orchestră *Nunta* (1934) — creații legate tematic de prima răscoală antifascistă din lume, izbucnită în Bulgaria și înăbușită sălbatic în septembrie 1923, ca și prima simfonie a lui Pipcov, dedicată războiului civil din Spania (1937—1939) sau cîteva cîntece revoluționare corale sau pentru voce solo ale lui Svetoslav Obretenov în perioada 1933 pînă în 1944 și altele asemănătoare.

Această tematică revoluționară provenea și din particularitățile specifice dezvoltării morale și social-obștești ale poporului bulgar. Ar trebui să se reamintească, că numai cu 10 ani înainte de „9 septembrie 1944“, la o anchetă făcută de o mică revistă muzicală, privind stilul muzical național bulgar, L. Pipcov, în vîrstă pe atunci de 30 de ani declara: „după cum toți poeții naționali de seamă din trecut au ales lupta și răscoala ca element de bază al spiritului bulgar, și stilul muzical bulgar trebuie să aibă înainte de toate un drum de luptă.“ Aceasta a fost o afirmație adevărată: un alt drum al dezvoltării muzicii bulgare nu putea exista.

În noile condiții sociale favorabile această cale devenea și mai necesară. Începutul revoluționar—eroic, specific celor mai bune modele ale creației populare bulgare, cîntecele despre eroi mitici și haiduci viteji, și chiar și partea cea mai bună a literaturii clasice și a poeziei, devenea din acest moment principala sursă de inspirație a creației muzicale bulgare. Încă din primii ani ai construcției socialiste au apărut cantata *9 Septembrie* a lui F. Cutev

(1946), *Uvertura eroică* a lui P. Vladigherov (1949), *Al doilea cvartet de coarde* (1948) și *Simfonia a doua* (1945—55) a lui L. Pipcov — dedicate luptei antifasciste, lucrări care au influențat o întreagă epocă a muzicii bulgare. Acestea, și multe alte creații asemănătoare, cristalizate în cei 30 de ani, rămîn valabile și în zilele noastre. Nu a fost întimplător faptul că opera eroică *Momcil* a lui L. Pipcov, în care apare ca personaj principal poporul și chipul eroului-luptător pregnant oglindit în muzică, a fost creată în ajunul marilor evenimente revoluționare.

De asemenea, genul baletului a cunoscut un reviriment abia după victoria de la 9 septembrie, cînd a fost montat *Cîntec haiducesc* al lui Al. Raicev (1952) — cu chipul viu colorat al unuia dintre eroii populari îndrăgiți — Ceavdar, puternic conturat de poetul revoluționar Hristo Botev (1848—1876) în poezia sa *Haiducii*, folosită ca motiv principal în libretul baletului.

Începuturile unui cadru tematic în arta muzicală bulgară, mai ales după primii ani de după revoluția socialistă, l-au conturat o seamă de activiști politici. Așa de pildă, marele comunist bulgar cunoscut în lumea întreagă Gheorghii Dimitrov — unul din primii conducători bulgari ai erei socialiste, chema în anul 1947 pe compozitorii bulgari: „să exprime în noile creații muzicale lupta eroică a poporului împotriva fascismului,“ precum și avîntul creator al maselor populare. Astfel au apărut operele *Antigona* '43 a lui L. Pipcov (1964), *Noapte de iulie* a lui Paraschiev Hagiev și cea mai recentă operă, *Neliniste*, a lui Al. Raicev. În genul simfonic se cuvin a fi reliefate simfonia *Pe viață și pe moarte* a lui Jul Levi (1959), uvertura *Septembrie 1923* de Vasil Cazangiev (1960), *Simfonia a III-a* a lui M. Goleminov (1970), momentele simfonice *Laiptie* '33 (1972) și *Recviemul de septembrie* (1973) de Al. Raicev, fără să vorbim despre reflectarea acestei teme în genurile cîntecului coral sau al lucrărilor coral-instrumentale. În ceea ce privește recomandarea lui Dimitrov: „să exprime elanul multilateral creator din prezent“ putem afirma cu tărie că aceasta și-a găsit expresia în aproape fiecare din producțiile muzicii bulgărești contemporane.

Victoria de la „9 septembrie“ a devenit pentru fiecare dintre creatorii muzicali din Bulgaria un punct de seamă, constituind în

același timp începutul unui mare avânt, reunind cele mai prodigioase forțe creatoare. În ritmuri mai rapide și dense sau mai line, într-o formă mai directă și nemijlocită sau indirectă, fiecare își contura adevăratul său drum artistic. Nici un muzician cu talent nu a rămas de partea reacționarilor și exploataților. Toate personalitățile creatoare cinstite și cu talent au îmbrățișat steagul unității patriotice, steagul de luptă al Frontului patriei și au pornit pe drumul indicat de partidul comunist. De aici și democratizarea culturii muzicale bulgare, fără de care ar fi fost imposibilă existența unei arte născute și călitate în luptele revoluționare. Accesul nelimitat, deschis maselor spre sălile de concert și teatru, a mers mină în mină cu căutarea și găsirea unui limbaj compozițional accesibil.

Încă din primele zile de după „9 septembrie” a început să se dezvolte și să înflorească cîntecul de masă. Autori ca: Asen Carastoiarov, Gheorghii Dimitrov, Svetoslav Obretenov și chiar Dimităr Petcov, Todor Popov și mulți alții au cîntat construcția, partidul, solidaritatea internațională. Cîntecul a umplut viața de fiecare zi a multor brigăzi de tineret, a sportivilor și militarilor, a înflăcărat inimile copiilor. Pe de altă parte, cîntecul de masă s-a transformat într-o componentă a fondului general intonațional, unele dintre elementele sale găsindu-și loc și în lucrări de mari proporții. Astfel, în tema inițială a *Simfoniei a II-a* a lui P. Stainov (1949), a apărut și un avîntat motiv de marș. E și cazul *Simfoniei tineretului* creată în același an de F. Cutev, fără să mai vorbim de P. Vladigherov, care a folosit ca teme ale uverturii eroice *Nouă Septembrie* propriile sale cîntece de masă. Alături de Pipcov, Stainov, Cutev, o prețioasă contribuție la dezvoltarea genului simfonic au avut-o și Al. Raicev, Ivan Marinov, J. Levi, Tvetan Tvetanov, M. Goleminov, Pencio Stoianov, Gh. Tutev, Dimităr Hristov, V. Stoianov, Krasimir Chiurcciischi ș.a.m.d.

În genul operei au apărut creații ca *Momcil* și *Antigona '43* de Pipcov, *Ivailo* de Goleminov (1958) *Maistorul din Boian* de C. Iliev (1962) *Iula* de Kr. Chiurcciischi (1969), *S-a furat consulul* de I. Dimov (1970), *Bunul om din Secian* de Simeon Pironcov (1973) *Promcteu înlănțuit* de Lazar Nicolov (1974) și *Neliniște* de Al. Raicev. Un alt compozitor, Hagiev, a elaborat o serie de lucrări lirico-umoristice: *Nebunul satului* (1959) (un fel de Păcală), satirice: *Cavalerul* (1967) sau dramele psihologice *Albena* (1962), *Moarte de iulie* (1964), și *Meșterii* (1966).

O mare dezvoltare a cunoscut concertul instrumental al cărui reprezentant de seamă îl putem considera pe Vladigherov, autorul a trei concerte pentru pian și unul pentru vioară, în trecut. După revoluție Vladigherov a mai scris cinci concerte pentru pian și două pentru vioară; literatura muzicală concertantă a fost îmbogățită în continuare prin creația lui

V. Stoianov cu lucrări pentru vioară, violoncel și pian. În prezent genul concertant a căpătat o mare amploare creindu-se nu numai concerte pentru pian și vioară, dar și pentru alte instrumente de coarde și de suflat. Putem aminti astfel *Concertul simfonic pentru violoncel și orchestră* al lui Pipcov (1960), *Concertul pentru clarinet cu o orchestră de cameră și percuție* (1967) sau *Concertul pentru cvartet de coarde și orchestră de coarde* de M. Goleminov (1974).

De asemenea creația camerală a fost bine reprezentată prin lucrări de Goleminov, B. Iconomov, D. Sagaev, L. Nicolov, V. Cazan-giev, B. Eliezer, D. Tăpcov, P. Hristoscov, St. Remencov, Ivan Spasov, Gh. Costov și alții. Piesele pentru solo instrumental sau vocal s-au bucurat de interesul multor creatori.

G. Dimitrov, Sv. Obretenov, D. Petcov, T. Popov, Al. Tanev, Kr. Chiurcciischi și alții sint nume reprezentative de binecunoscuți autori de piese corale.

În muzica bulgară contemporană întîlnim forme muzicale mai puțin reprezentate în trecut și care în anii regimului popular s-au putut dezvolta. De o atenție mărită se bucură cantata și oratoriul, genuri care prin esența lor se adresează unui larg auditoriu. *Cantata* de Fil. Cutev (1946), oratoriul *Partizanii* (1952) și cantata, *Cîntă locul meu natal* (1954) de Sv. Obretenov, *Oratoriul vremii noastre* pentru solist, recitator, cor mixt, cor de copii și orchestră de L. Pipcov (1959), *Cîntare patriei* (1960) cantată pentru cor de copii, cor de fete, cor mixt și de bărbați de Gh. Dimitrov, pe versurile marelui poet și scriitor național clasic, Ivan Vazov (1850—1921), cantata *Septembrie 23* de C. Iliev (1963), simfonia cantată *El nu va muri* (1949) de Al. Raicev după balada *Hagi Dimităr* de Hr. Botev și multe alte creații marchează momente importante în peisajul muzical bulgar contemporan.

Muzica de estradă bulgară numără compozitori talentați ca I. Tancov, P. Stupev, B. Caradimcev, A. Boiagiev, E. Gheorghiev, B. Eliezer, T. Rusev, D. Vâlcev, A. Zaberschi, As. Iosifov și alții. În muzica de operetă un prim loc îl ocupă Hagiev, care alături de As. Carastoiarov, G. Zlatev-Cerchin, J. Levi, V. Raicev, Al. Vladigherov găsesc noi dimensiuni operetei și muzicalul-ui bulgar. Aici s-ar putea adăuga și muzica de teatru și de film privită în strînsă legătură cu dezvoltarea noii cinematografilii bulgare socialiste și cu noul teatru dramatic, muzică care e rezultatul creatorilor P. Stupel, G. Tutev, Sim. Pironcov, Bor. Caradimcev și mulți alții. Nu trebuie să uităm cîteva din exemplele clasice de muzică de film din anii de după Eliberare ca aceea la filmul *Neliniște* de L. Pipcov (1951), muzica filmului *Sub jug*, după romanul epopee al lui I. Vazov (1888), de Cutev (1952). Din muzica de teatru o amintim pe cea scrisă de P. Vladigherov (1954) pentru piesa *Fericire*, de Orlin Vasilev.

Datorită accesibilității, muzica simfonică cu program — despre care vorbește marea diversitate de titluri — s-a bucurat de un larg ecou în rîndul auditorilor.

Și tot acest avînt în creația muzicală a Bulgariei noi a putut deveni posibil datorită creșterii măiestriei muzicale interpretative, datorită pleiadei de cîntăreți și instrumentiști, crescuți în anii socialismului (H. Ghiaurov, Raina Cabaiivanska și alți numeroși tineri interpreți care s-au remarcat în concursuri și festivaluri internaționale).

Un fapt important care influențează creația compozitorilor din Bulgaria este existența în prezent a 7 Opere de Stat și a 10 Orchestre simfonice. Afirmarea creației muzicale bulgare s-a împlinit și cu concursul prețios al unor redevabile formații ca: cvartetul-veteran „Avramov“, cvartetul „Dimov“, ansambluriile „Soliștii din Sofia“, „Colegiul de muzică camerală“; Capela bulgară corală „Sv. Obretenov“, corul pionieresc „Schimbul vioi“, corul de copii Radio, ansamblul de dansuri de pe lîngă Radiodifuziunea bulgară, Corul cameral din Sofia și multe alte coruri feminine, bărbătești și mixte, fără a omite marele număr de formații artistice de amatori.

De curînd s-a încheiat cel de-al IV-lea festival republican al creației artistice închinat jubileului revoluției socialiste, care a demonstrat o dată în plus un înalt nivel al măiestriei artistice. Măreața reprezentație populară de mase l-a făcut pe primul secretar al C.C. al Bulgariei și Președinte al Consiliului de Stat, Todor Jivcov ca într-o cuvîntare a sa să-și numească țara „republica creațiilor artistice“. Nu este întîmplător faptul că mulți compozitori au dedicat cîntece acestui festival. Alături de creatori se cuvin a fi amintiți și dirijorii Asen Naidenov, Vasil Stefanov, Atanas Margaritov, Dobrin Petcov, Constantin Iliev, Ivan Marinov, Mimităr Manolov, Vasil Cazangiev, Svetoslav Obretenov, Boncio Bocev, Gheorghii Robev, Vasil Arnaudov, Dimităr Dimitrov, Vasil Lolov, Mihail Milcov, Zahari Mednicarov, Hristo Nedevalcov și mulți alții — activi propagatori ai muzicii bulgare.

Pentru clasificarea unor probleme importante ale culturii muzicale contemporane bulgare o mare importanță a avut-o saltul calitativ făcut de teoria și critica muzicală ca și formarea multor cadre muzicale calificate.

S-a ridicat pe o treaptă superioară și nivelul institutelor muzicale — științifice și educative — în primul rînd Institutul de muzică al Academiei de științe bulgare — și de asemenea Conservatorul de stat bulgar cu facultățile specifice.

În popularizarea muzicii bulgare o mare importanță o are tipărirea literaturii științifice și populare — în special revista *Știință și artă*.

O contribuție de seamă în propagarea artei noastre muzicale o au și instituțiile specializate de la școlile muzicale, Editurile din întreaga țară, inclusiv Radioul și Televiziunea.

Tot acest climat creator favorabil îndrumă pe compozitorul bulgar spre o creație realistă, care este începutul și baza pentru o cultură progresistă, socialistă. Principalul izvor al creației este omul contemporan — constructor cu dorințele și visurile sale, cu temele epocii sale, în care trăiește, care îl emoționează ca luptător pentru pace și solidaritate internațională în numele societății care se naște și învinge, a societății celei mai drepte.

E important să se sublinieze și caracterul popular al muzicii bulgare, care își găsește expresia nu numai în prelucrarea folclorului făcută și de generația mai tină. Caracterul popular primește înainte de toate expresia în unirea deplină a creatorului cu importante probleme ale contemporaneității. Observată mai ales la compozitorii bulgari mai tineri, prezența elementelor expresiei muzicale populare în muzica contemporană dovedește dorința de exprimare a conținutului plin de ideile și trăirile epocii noastre de însemnate transformări.

Aceasta e trăsătura deosebită a noii muzici bulgare în cei 30 de ani ai existenței libere — ani de creștere neconținută, ani ai luptei creatoare aprige, ai unei culturi muzicale naționale socialiste care merge înainte.

(În românește de Paulina Babici)